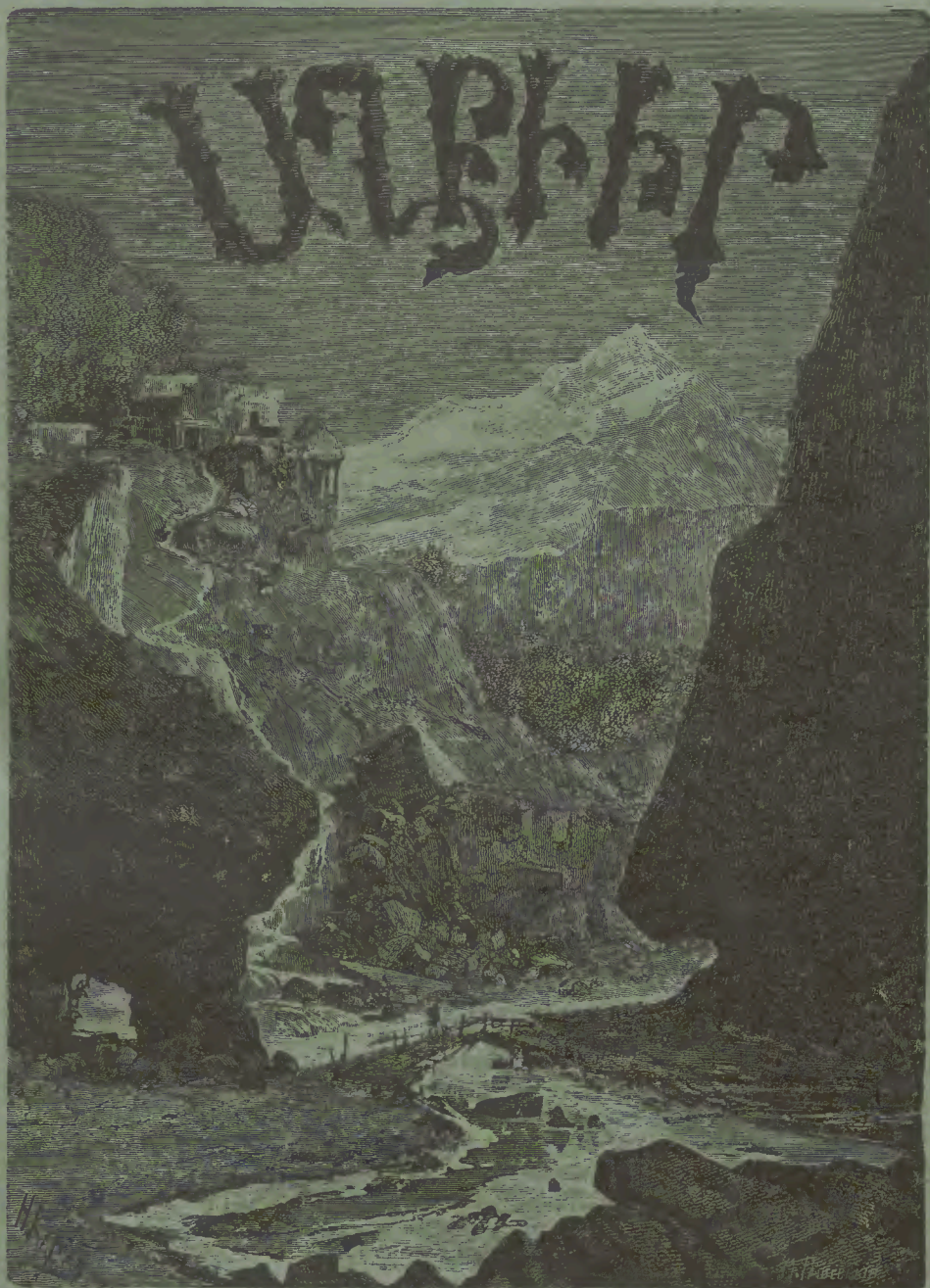

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շնորհաւոր Նոր-Տարի	Զարուհի
Տօնածառ	Պատկեր
Հայ մանուկներին (պատկերներով)	Կ. Կ. Մելիք-Շահնաշ- գարեան
Զարածճի աղջիկը (պատկերով)	Արարօ
Հայ փախստականների ապաստարանում	Արարօ
Նոր Տարուն	Մ. Պետրոսեան
Կարիճ Ատրօն	Ատրպետ
Զմեռ չէ այլ դարուն	Լէօնիդ

Տ Ե Ղ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Արարատ Ն. Վ. Տէր-Աւետիքեան

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Նամակ դերբէց Արտակ

Զ Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

Պատերազմ Մ. Դուրգարեան

Տառախաղ, բառախաղ, հանելուկ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԱՂԲԻԻՐԻ Նոր տարւայ այս Աճ-ը ուղարկւում է բացառապէս նրանց, որոնք նորոգել են իրանց բաժանորդագրութիւնը:

Հոյո տեսաւ և ՏԱՐԱԶԻ Նոր տարւայ Աճ-ը, ու I պրէմիա պատի հասւածական պատկերազարդ օրացոյց 1915 թ. որ և ուղարկւում է բացառապէս բաժանորդագրութիւնը վերանորոգողներին:

ԱՂԲԻԻՐԻ բաժանորդները կարող են ստանալ Տարազի Օրացոյցը վճարելով 50 կ. փոխանակ մէկ ըուրլով:

Պատեալով պատճառներ ԱՂԲԻԻՐԻ աշակերտների բացատրութիւնները կը տպագրւեն փետրւարից, որովհետև դեռ շարունակւում են խմբագրութեանս մէջ ստացւել նամակներ և լուսանկարներ:

Երեսուցուհիներուդ տարի

1915 Ք. I

Յունւար

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Տիգրան Նազարեան

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Այսօրւայ Նոր Տարին ամեն տարւայ տարեմուտինը ման չէ:

Գազաթը երկնքին հասնող, իսկ փէշերը երեք ընդարձակաշխարհներ Վրայսփռած, մեր սուրբ Մասիսի կրծքին ու լանջերում ապաստանած շատ-շատ հազար մանուկներ այսօր զրկւել են իրանց տունտեղից, մնացել մերկ ու քաղցած: Թշնամին հրդեհել է նըրանց տները, փախցրել իրանց տեղերից:

Ով ձեզանից, մանուկներ, երկու զոյգ գուլպա ու կօշիկ ունի, թող իսկոյն մի-մի զոյգը այս թշուառ մանուկներին ընծայէ:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

Սիրուն մանուկ, իմ աչքի լոյս,
 Երբ նոր տարւան կամ ծննդեան
 Մեծ տօն օրին տաք սենեակում
 Տօնածառի շուրջ բոլորած՝
 Ընկերներով պար կը բռնես,
 Քո ծնօղաց ընծաներով,
 Տեսակ տեսակ մրգեղէնով
 Կըլիանաս, կըհրճւես,
 Յիշիր իսկոյն, որ կան քեզ պէս
 Հազարաւոր տղայ աղջիկ,
 Անտուն, անտէր, քաղցած, ծարաւ,
 Որոնք փախած բրդի ձեռից,
 Թափառում են մեր Կովկասում,

Մի կտոր հաց մեզնից խնդրում:
 Չունեն շատեր շապիկ, գլխարկ,
 Ոչ արխալուղ ու ոտնաման.
 Չունին անկիւն պատսպարան

Յիւր, մանուկ, որ այսօր կան հագարար քոյակ, աղջիկ անուն
 անէր, բաժին հանիւր քո տնայինք եւ նրանց,

Հոգատար ձեռք իրենց պաշտպան:
 Նրանց հայրեր Հայաստանում,
 Գիշեր ցերեկ բուք բորանում,
 Տաճկի բրդի գէմ կուեւրով

Իրենց կեանքն են մեզ զոհ բերում,
 Որ այդ զոհով հայ եղբայրներ,
 Տաճկի լծից ազատւելով՝
 Կարողանան ազատ շնչել,
 Դառը կեանքը քաղցրացնել:
 Բաժին հանէք այդ որբերին,
 Ինչ որ ձեր սիրտ կրցանկանայ,
 Որ այդ տօնին նրանց սիրտն էլ
 Ձերինի պէս ուրախանայ:

Կ. Կ. Մելիք-Շահնազարեան

ՉԱՐԱՃՃԻ ԱՂՋԻԿԸ

(Ռուսերէնից)

Նար չը կար մի փոքրիկ
աղջիկ կար:

Մի անգամ նա ասեց՝
— Ես կըզնամ այգին
զբօսներու: Ես չեմ գնալ
այնտեղ, որտեղ անտառի
դռնակն է: Ես չեմ գնալ
այնտեղ, որտեղ գետակն
է, ուր դայեակիս հետ
ձկներ էինք կերակրում:

Աղջիկը խորամանկ էր.
նա վերցրեց հաց ու գը-
նաց անտառ գետի մօտ:
Իսկ անտառում մի

գայլ կար. գայլը տեսաւ աղջկան ու ասաց նրան՝

— Ես քեզ կուտեմ:

Վախեցաւ աղջիկը, բայց նա խորամանկ էր, ասաց գայլին:

— Շատ լաւ, գայլ, դու ինձ կեր. միայն տեսնում ես, իմ ձեռք ու ոտքս կեղտոտ են, գնանք գետակ, ես այնտեղ լացւեմ, այն ժամանակ՝ կըմաքրւեմ, և դու ինձ կուտես:

— Լաւ, ասաց գայլը, գնանք գետակ:

Աղջիկը հասաւ գետին, մտաւ ջուրը և սկսեց ձգել հացի փշուրները ջուրը: Երբ ձկները լողալով եկան ու սկսեցին որսալ հացի փշուրները, աղջիկը խուլ ձայնով ասեց իր սիրելի ձկնիկին.

— Գայլն ինձ ուզում է ուտել, իսկ ես գիտեմ, որ դու ինձ սիրում ես, որովհետեւ ես քեզ կերակրում եմ հացով, ես կը նստեմ քեզ վրայ, դու ինձ անցկացրու գետի միւս ափը:

— Լաւ, ասաց ձուկը, նստիր շուտով:

Աղջիկը նստեց ու լողալով գնաց, իսկ գայլը լողալ չը գիտէր: Նա մնաց էն միւս ափին:

— Դէ լաւ, ասաց գայլը, ես կը վազեմ ահա այն կամուրջով ու էլի կուտեմ աղջկան:

Աղջիկը դուրս եկաւ միւս ափ:

Մի աղւէս վազելով հարցնում է աղջկան.

—Ո՞րտեղից, այ աղջիկ:

Աղջիկն աղւէսին ասում է:

—Աղւէս, աղւէս, ահա վազում է գայլը,
նա ուզում է ինձ ուտել, ազատիր ինձ:

Աղւէսը մտածում է, ես աղջկան կըծած-
կեմ գայլից, իսկ յետոյ ես ինքս նրան կու-
տեմ:

Մտածեց աղւէսն ու ասեց աղջկան՝

Այ, տեսնում ես այն փոքր տնակը,
այնտեղ այնպիսի մի դուռ կայ, որ ով ու-
զում է մտնել տնակը, դուռը բացել կարո-
ղանում է, իսկ որ ուզում է դուրս գալ,
չի կարող, դուռը չի բացւում: Ես կա-
սեմ գայլին, որ դու այնտեղ ես թագնւել,
նա կըգնայ քո ետեից, դուռը կըբացւի, կը
մտնի տնակը ու էլ դուրս գալ չի կարող:
Որսորդները կըգան ու կըսպանեն նրան: Իսկ
քեզ կըտանեմ առայժմ իմ ձագուկներին մօտ:

Աղւէսը աղջկան տարաւ իր ձագերի մօտ
և ասեց նրանց զաժը ձայնով.

—Պաղացէք այս աղջկայ հետ, իսկ երբ
ես կըգամ՝ միասին կուտենք սրան:

Յետոյ աղւէսը վազեց դէպի գայլը:

Գայլը հարցնում է աղւէսին.

—Դու այստեղ չե՞ս տեսել մի փոքրիկ ու

խորամանկ աղջիկ: Նա ձկան վրայ լողալով
անցաւ այստեղ:

— Տեսայ, ասաց աղւեսը, նա վազելով
մտաւ այս տնակը, գնանք:

Գալիս է աղւեսը գայլի հետ տնակի մօտ
ու ասում նրան.

— Մօտեցրու ականջդ այս պատին ու
լսիր ինչպէս է նա այնտեղ քայլում:

Գայլն ականջ դրեց ու ասեց.

— Այո, այնտեղ մէկը շարժւում է:

Իսկ այնտեղ քայլում էր մի փոքրիկ
խոզի ձագ, որին որսորդները դիտմամբ էին
ձգել այնտեղ, որ գայլը նրա համար մտնի
ու էլ դուրս չըգայ:

— Իսկ ի՞նչպէս մտնեմ ես այդ տնակը,
հարցնում է գայլն աղւեսին:

— Ահա տեսնում ես դռնակը, գլխովդ հը-
րիւր, իսկոյն կըբացւի:

Գայլը հրեց գլխով, դուռը բացւեց և
ներս մտաւ: Բայց դուռն իսկոյն փակւեց
գայլի ետև:

Աղւեսը հեռանալով ասում է գայլին՝

— Դէ, հիմայ դու նստիր այստեղ, մինչև
որսորդները գան ու սպանեն քեզ: Իսկ ես
այսպէս սարքեցի նրա համար, որ դու յի-
շում ես, խլեցիր ինձանից հաւիկս: Իսկ աղ-
ջկան ես պահել եմ մեր տանը, հիմայ կեր-
թամ ու ձագերիս հետ կուտենք նրան:

Եւ վազեց աղւէսն իր ձագերի մօտ, պո-
չով մաքրելով իր հետքը:

Իսկ աղջիկը խորամանկ էր, նա լսեց,
թէ ինչպէս աղւէսն ասեց իր ձագերին, որ
կուտի նրան: Նա ասում է աղւէսի ձագերին.

— Դուք սիրո՞ւմ էք հաւիկներ:

— Ինչքան ենք սիրո՞ւմ, ասում են աղ-
ւէսի փոքրիկ ձագուկները:

— Իմ մայրիկը անքան հաւիկներ ունի
որ... ուզում էք գնամ ձեզ համար բերեմ:

— Ուզում ենք, ուզում ենք, ասում են միա-
բերան:

— Դէ, լաւ, դուք նստէք, ես իսկոյն վա-
զեմ հաւիկներ բերելու: Ու փախաւ աղջիկը:

Իսկ աղւէսը վազէվազ գալիս է տուն ու
հարցնում ձագերին.

— Բա, ո՞ւր է աղջիկը:

Փոքրիկ աղւէսները ասում են նրան:

— Նա հիմա՛յ կը գա՛յ. նա կը բերի մեզ համար
շատ փոքրիկ հաւեր, նրա մայրիկը շատ հա-
ւեր ունի:

— Ախ դուք յիմարներ, յիմարներ, ասաց
նա իր ձագերին: Ախար աղջիկը խորամանկ
էր, նա ձեզ խափել է, որպէսզի տուն փախչի:

Իսկ հայրիկը, մայրիկը ու գայեակը փրն-
տրում էին աղջկան, վախեցել էին:

Յանկարծ տեսնում են, աղջիկն արագ-
արագ վազում է:

Մայրիկն ու գայեակը շատ ուրախացան, իսկ երբ աղջիկը պատմեց ինչ իր գլխովն անցել էր, հայրիկը սաստիկ բարկացաւ։ Բայց աղջիկն ասեց.

— Հայրիկ մի բարկացիր, ես քեզ մի բան ցոյց կըտամ, և ցոյց տւեց տնակը, որտեղ թագնւել էր գայլը։ Հայրիկը սպանեց գայլին ու իրեն համար մի մուշտակ կարեց։ Նա բոլորին ասում էր՝

— Այս մուշտակը նւիրել է ինձ, իմ չարաճրճի աղջիկը։

Արաքօ

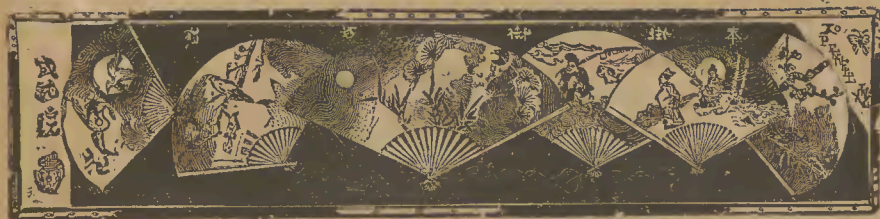

ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՊԱՍՏԱՐԱՆՈՒՄ

Գրական-Գեղագիտական Սալոնի անդամների մահունկները նպաստամատուց ֆանձնաժողովի մանկական

ապաստարանում իրանց հասակակից Նազլուլի ոտի վեր-
քերին սպեղանի են դնում և լանում:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒՆ

Վիշտ ու թախիժ դու շալակած,
Մահու սուրը շէկ, շանթալմո
Սէգ դահճի պէս ձեռքդ առած,
Անամօթ հիւր, դարձեալ եկմը:
Կրնկ, զուլմ, սեւ աշխարհում
Մահ ու դմ ես դու նիւթելու...
Խորշակահար իմ արտերում
Քմր-կարկնւտ ես դու սփռելու...
Արիւնն աչքիդ, զազան դարձած,
Անկուշտ փորով, միշտ անպատկառ,
Ակռաներդ շատ սուր սրած
Աներեւս հիւր, դարձեալ եկմը:
Անտուն, քաղցած, խնդժ թշուառին
Հնց, ապաստմն դու չես տալու.
Զարը թողած՝ Լաւր, Բարին
Դու քնաւ ինձ չես քախշելու:
Սեւ լաթերդ վրադ քաշած,
Ցաւի, վշտի մի մեծ քուրլառ
Քամուն տալով թունդ, կատաղած,
Անկոշ հրէշ, դարձեալ եկմը:
Իմ թառամած, խղճուկ վարդին
Սեւ արին ես դու ցողելիւ...
Լալահառաշ իմ հէգ սրտին
Հառաչանք ես միշտ քուրելիւ...
Վիշտ ու թախիժ դու շալակած
Մահու սուրը շանթ, հոգէամ
Սէգ դահճի պէս ձեռքդ առած,
Անամօթ հիւր, դարձեալ եկմը:

Միսակ Յ. Պետրոսեան

ՁՄԵՐԱՅԻՆ ԵՐԵԿՈՆ ԳԻՒՂՈՒՄ

Երեկոյ է. դեռ չեն հան-
գել արեգակի շողքերը,
Մինչդեռ գիւղում ընդհար-
ւել են

Մարգկանց անհոգ ձայները:
Փողոցներում ոչոք չը կայ.
Ամուր փակել են դռներ,
Միայն քամին թափառում է
Անապատտան, անընկեր:

Տանիքներին չեն կադկանձում
Գեղջուկների շրները,
Նըրանք էլ են վաղուց լըռել,
Մըտել իրանց տըները:

Հեռու դաշտից մերթ լըս-
ւում է

Գայլի անդուր մի ոռնոց,
Կամ լեռների լանջին հեռի
Քամու տըխուր փըսփըսոց

Բայց մինչ դըրսից հողմն է
ուժգին

Մութ անցքերից ներս սողում
Գեղջուկն ուրախ տաք բազ-
մել է

Իր յօդայի վերևում:

Նրա շուրջը մեծի կարգով
Հէքիաթների սիրահար,

Ծանր ու մեծ լուռ բազ-
մել են

Նըրա հիւրերն անհամար:
Եւ մինչ դըրսում գեղերն
անցած

Դեռ լալիս է խեղճ քամին,
Ներսում գեղջուկն իր հէ-
քեաթով

Հըմայել է ամենքին...

Պետ. Մոնոռեանց.

Կ Տ Ր Ի Ճ Ա Տ Ր Ո Ն

(Այկհասարի հէփաթ)

Ժամանակով մի առաւօտ վաղ Ատրոն էլ նեղութիւնից ստիպւած, թողեց Հանձիթը, ճանապարհ ընկաւ դէպի արևելք՝ Մուրաժանու ափերով, Նա գնում էր գետի դարիվեր ճանապարհով, գնում էր Մուշասիր։ Ատրոն ոտքերին սօլ չունէր, հագին ոչ բաճկոն կար, ոչ բաճիճ, հագել էր կտաւ շապիկ ու վարտիք. մէջքն էլ ամրացրած էր մաշկէ գօտով, որը կոճկւած էր արոյրէ ճարմանդով։ Պատանու միակ հարստութիւնը այդ ճարմանդն էր, որի վրայ մի ձուլածոյ ցուլ կար, լուսնի մահիկի նման արծաթագոյն փայլուն կոտոշներով։ Նրա թիկունքին գցած պարկում պաշար չէր մնացել, ծոցում և գրպանումն էլ արժէքաւոր բան չունէր, որ ուտելիքի հետ փոխէր։

Ատրոն բարձրահասակ կտրիճ էր, որի երեսին դեռ աղւամազ չէր բուսել, ոչ էլ պեխերն էին քրտնել։ Նրա

սև ու խոշոր աչքերը, թաւ ունքերը, ողորկ քիթը, պէ-
ծոտ ալտերը և կոկոնի միջից դուրս եկած վարդագոյն
կարմիր շրթունքները գրաւիչ էին: Գլխին սպիտակ քո-
լոզ ունէր, որի վրայ մի ծաղկանկար աղլուխ էր փաթա-
թած: Ինչպէս թանկ էր Ատրոյի համար անտես հօրից
ժառանգած միակ ցլազարդ ճարմանդը, այնպէս էլ
անգին էր այդ աղլուխը, որը ասեղնակար գոյնգոյն թե-
լերով զարդարել էր իր հարազատ մայրը:

Պատանու յոյսն ու եռանդը կազմում էին յայ եր-
կու զարդերը, ճարմանդը Ատրոյին խրախուսող և քաջու-
թիւն ներշնչող թալիսմն էր, իսկ աղլուխը նրան մօր
օրհնութեան յոյսն ու հաւատն էր ամրացնում և վստա-
հացնում, որ անյայտ աշխարհում պիտի բաղդի ու պատ-
ւի արժանանայ: Մահակը ձեռին առանց յոգնելու առաջ
էր գնում Ատրոն և համոզւած էր, որ բարի արեւի տակ
ինքը թշւառ չի մնալու և անշուշտ պիտի հասնի վարդա-
գոյն ապագայի:

Ամառ էր, պայծառ արեւ օր, սար ու դաշտ, ձոր ու
անտառ իրենց դալարով և գոյնգոյն ծաղիկներով յոյս
էին ներշնչում: Շատ էր գնացել, թէ քիչ, յայտնի
չէ, միայն սաստիկ քաղց զգալիս, երբ ուզում էր մօտե-
նալ աղբիւրին, գոնէ զովանալու համար, հեռւից նկա-
տեց երկու ծանօթ դեռահասի, որոնք նստել, նախաճա-
շում էին: Դեռ աղբիւրի կողմը չը թեքւած, նստողներից
մէկն ասաց.

— Ատրո՛, դու էլ փախա՞ր. ի՞նչ պատահեց:

— Այն, ինչ որ դուք կրեցիք: Հանձիթի տանուտէրը
այգիս յափշտակեց. երբ ուզեցի դիմադրել, նրա պահ-
նորդները վրայ տւին, որ ինձ սպանեն: Անճարութիւնից
մայրս ապաստանեց Անահիտի տաճարը, իսկ ես երբ հըր-
դէհւած տեսայ տունս, հազիւ բերդից դուրս փախայ:

— Քո այգուն էլ աչք ունէր, ասաց յուզւած Արշէնը.
էլ բերդում հողատէր չըպիտի բնակւի:

— Նա գազանացել է, ասաց Աշոտը, չի կշտանում:
Այսպէս զուլում ո՞ր աշխարհումն է լսել: Որբ ու անտէր
տղան ապառաժը ճանկերով փափկացնէ ու մշակէ, տասը

տարի տանջւի այգի հասցնէ, բռնաւորը յափշտակէ:

—Ամեն բան կարելի է տանել, բայց այդ զրկանքին անհնար է դիմանալ: Խեղճ մայրդ առանց քեզ ինչպէս պիտի ապրի, ասաց Արշէնը մռայլ դէմքով:

—Հանձիթում միայն մի մարդ մնաց, որը քսան տարուց ի վեր մեզ հովանաւորել է: Անահիտի տաճարի քրմապետը, ասաց Ատրոն հառաչելով, նա գնաց տաճար, նրան ապաստանած...

—Արի, արի, նստիր, կշտացիր, ծրագիր կազմենք, թէ ինչ ենք անելու:

Նստան մտախոհ, լուռ, կերան պաշարը և խորհեցան: Ապա առանց խօսելու, ոտքի ելան և գնացին հասան Մանազկերտի դաշտը: Տեսան, որ երկիրը անմարդաբնակ է, ոչ գեղ կայ, ոչ աւան, ոչ անց ու դարձ, ոչ էլ շէն ու աւերակ: Հեռուն դաշտում մի մեծ հասած արտ էր երևում, որ ոչ ճութ ունէր, ոչ էլ ծայր:

—Տղերք, ասաց Աշոտը, արիք այս ցանքի մօտ նստենք, սպասենք, այդ դուրան արտի տէրը գայ. խընդրենք մեզ մշակ բռնէ: Աշխատենք, քաղենք, կասենք. ու բաժին կստանանք:

—Աշոտ ջան, լաւ ասիր, ասաց Արշէնը, պարկը դատարկել է, ոչ չամիչ մնաց, ոչ էլ երշիկ, ոչ ընկոյզ ունենք, ոչ էլ պանիր: Նստենք, մինչև հանդի ու ցանքի տէրն երևնայ:

—Արտը հասած է, տէրը շուտ կըգայ, ասաց Ատրոն, մեզ գործ տւողը, հաց էլ կըտայ:

Նստան ու շարունակեցին իրենց զրոյցը: Շատ անցաւ թէ քիչ, այդ չղգացին, յանկարծ հեռից՝ Սիփանի սարից մի ձիաւոր երևեց: Ջիւաւոր, բայց ինչ ձի, հրեղէն վիշապ, օդի միջից էր թռչում ամենի երիվարը: Դեռահասները այս որ տեսան, ոտքի ելան և աչքերը չռած սպասում էին ձիաւորի հասնելուն: Հազիւ էին տեղերից շարժւել, կանգնել, հրեղէն ձիաւորը ցած իջաւ, ձայն տւեց:

—Ինչ ազգ էք, ինչ ցեղ էք, ո՞վ էք, որ կտրել էք արտիս կողքը:

Այնպիսի սոսկալի ձայնով որոտած ձիաւորը, որ դեռահասները սարսափեցան և չէին համարձակուում պատասխանելու:

— Տէր, ասաց Արշէնը դողալով, զարիւր ենք, հեռու աշխարհից ենք գալիս, գործ ենք փնտրում, աշխատենք, ապրենք:

— Ի՞նչ համարձակութիւն, ասաց անեղ ձայնով առանց երիվարից ցած գալու, չըգիտէք, որ իմ սահմանում մարդոտք դնելու համարձակութիւն չունի:

— Ներիր, ասաց Աշոտը, մեզնից երբէք վնաս մի սպասիլ: Մենք եկել ենք դատելու, մեր աշխատանքի երեք բաժինը քեզ, մի բաժնով մենք կըբաւականանք:

— Մի փոր հաց, լոկ ապրուստ տուր, ասաց Արշէնը, մենք քեզ կը ծառայենք:

— Եթէ խոստումներդ պահէք, ես էլ ձեզ ապրուստ կըտամ, ասաց Փշրտացնելով ամենի ձիաւորը, բայց եթէ զրժէք, էլ աղերս չեմ լսիլ:

— Մենք ձեզ գերի, կաշխատենք, որքան կամենաք, ասաց Արշէնը:

— Դէհ, մօտեցէք, վերցրէք այս պարկը, դրա մէջ գերանդի կայ, մանգաղ, փոցիւ, սալ, սրոց ու մուրճ կայ, քաղեցէք արտս, ես էլ կերթամ ձեզ համար կերակուր բերեմ:

— Մեր աչքի վրայ, մեր գլխի վրայ, մեր ճակտի վրայ, ասացին Արշէնն ու Աշոտը և ձիու գաւակից վար քցած խուրջինը վերցրին, գործիքները ձեռք առան և սկսեցին արտը հնձել ու քաղել, իսկ ձիաւորը ետ դարձրեց ձիու սանձը, արծւի նման սլացաւ, բարձրացաւ Սիփանի սարը և մի ակնթարթում անհետացաւ կտրիճներէ աչքից:

— Տղէրք, ասաց Արշէնը, այն ի՞նչ սոսկալի ձայն էր, հոգիս թունդ ելաւ, սիրտս դեռ թփրտում է:

— Այդ ի՞նչ նոյգ էր, կարծում եմ, թէ դա պեզաս է, ասաց Աշոտը:

— Տղերք, գիտես թէ այդ մարդը աչք չունէր, քիթը

բարձր էր բռնել, երեսին բան չէր երևում, ասաց Ատրոն:

— Ձէ, ասա վիշապ էր, ասաց հեգնելով Արշէնը, մենք դարիւր ու յոգնած, նա լեռնական վայրենի, այնպէս գոռաց, որ դողը սրտերս քցեց, աչքերիս հրէշի պէս երկցաւ:

— Բան չունիք, զրիցը թողէք, արտը հնձեցէք. մէկ էլ տեսաք վիշապի պէս նորից ետ դարձաւ, ասաց Աշոտը գերանդին զարկելով:

— Թէ գերանդի քաշենք, թէ խօսենք, ասաց Արշէնը, մենք մեր պարտքը կատարենք, հո բերաններին փակ չի՞ կարող զնել:

Ասացին ու ընկան արտի մէջ կտրիճները և մինչև ճաշ տասն օրավար հնձեցին: Դեռ ճաշ չեղած ձիաւորը վերագարձաւ, բանւորների առաջ մի պարկ գցեց ու գոռալով ասաց.

— Վերցրէ՛ք ձեր ճաշը, կերէք ու աշխատեցէ՛ք: Մինչև իրիկուն արտը պիտի քաղէք և խուրձերը պիտի կապէք:

— Մեր աչքի վրայ, մեր լսի վրայ, պատասխանեցին Արշէնն ու Աշոտը:

Այս անգամ գաղտագողի հայեացքով երեք կտրիճները գննեցին ու նկատեցին, որ իսկապէս կոյր էր ձիաւորը, բայց զլսի կատարին աչքի նման մի բան էր փայլում, որը միշտ երկինք էր նայում:

— Տղերք, այս լինչ բան է, ասաց ապշած Արշէնը, մի՞թէ սա Աշկատաւ է:

— Ձը տեսա՞ր, երեսին աչք չըկար, ասաց Ատրոն...

— Գործերդ կատարեցէ՛ք, ասաց Աշոտը, մեզ լինչ փնաս, թէ նա աշկատաւ է:

Այսպէս երեք օր, երեք գիշեր դատեցան կտրիճները, արտը քաղեցին, կալը կասեցին, ցորենն էրնեցին. դիզեցին, նստան քովը, սպասեցին, որ Աշկատաւը գայ ու թէջը տանէ: Դեռ շունչ չէին քաշել, յանկարծ Պեգասին նստած Սիփանից ցած իջաւ հրէշը, առաջը մի նախիր եզ քցած. երբ մօտեցաւ, հրամայեց ցորենը

ջլալները լցնել, դէպի Սիփան բարձրացնել, տանել իր այրը լցնել: Երբ ցորենը լցրին ջլալները, երեք հազար եզներ ընկան, Աշկատարն ասաց.

— Տղերք, երկուսդ գութանը լծեցէք, արտը հերկեցէք, մէկդ էլ ինձ հետ գայ, որ եզների բեռն արձկէ:

Արշէնն ու Աշոտը վախվախելով նայեցին Ատրոյի աչքերին, ուզում էին ասել, թէ նա 'գնայ' այդ հրէշի հետ Սիփանի կատարը, որտեղից կրակ ու կուպր էր դուրս շարտում: Ամեն ծանր գործ որին են յանձնում:

— Շնուտ, գոռաց հրէշ ձիաւորը, այնպիսի ահուկ ձայնով, որ Սիփանից արձագանքը ետ դարձաւ:

Էլ ժամանակ չըկար մտորալու, Ատրոն անձրկած մահակը վերցրեց, և եզները ուղղեց դէպի Սիփան սարի լանջը. գոռալով, մշտելով, բզելով, խրախուսելով Ատրոն եզները բարձրացրեց սարի բարձր լանջը, որտեղից վեր, սրակող ապառաժից էլ անհնար էր անասուններին բեռնով բարձրացնել: Այդտեղ մի խրամատում բեռները թափեցին, եզներն արձակեցին արածելու, իսկ Աշկատարը քառասնական ջլալ շալակած տարաւ ամբողջ բարին դիզեց իր լեռնային այրում:

Գործն աւարտելուց յետոյ, երբ Ատրոն մտածում էր հանդ վերադառնալ, հրէշը գոռաց ամպի պէս.

— Եկ այս ժայռի մօտ, ուտելիքը վերցուր, տար ընկերներդ: Ես այսօր էլ չեմ ուզում ցած գալ:

Այնպիսի սարսափ ընկաւ Ատրոյի սիրտը, որ նա իր տեղը քարացաւ մնաց:

— Քեզ հետ չեմ, նորից գոռաց հրէշը, չեմ լսում, անցիր խրամատը և բարձրացիր ժայռը:

Դողալով վեր բարձրացաւ Ատրոն, ցոյց տւած տեղը կանգնեց, սպասելու ուտելիքի բերելուն: Երբ հրէշը մըտաւ, կինը աւելի սոսկալի ձայնով այնպէս որոտաց ամուսնու երեսին, որ Ատրոյի թուքը բերանում չորացաւ:

— Ապուշ, ասաց դաժան կինը, քանի մէկ ինձ պիտի տանջես մշակներից համար, հերիք չէ կրածս նեղութիւնը:

— Թող աշխատեն, մինչև արտը գութնեն, աշնանը ցանեն, վերջացնեն: Քիչ էլ իրենց գիրացնենք, ապա կը մորթենք, դհալ կը շինենք, կուտենք:

Հրէշը երբէք չէր մտածում, թէ Ատրոն կարող էր նրանց ձայնը լսել: Աշկատարի խօսքերը սրի նման մըխ-
ւեցին դեռահաս կտրիճի սրտում, նա սթափւեց, զգաց, թէ ինչ անգութ ճիւղի ճանկն էին ընկել երեք ընկեր: Բայց ինչ անէր, չէր կարող անմիջապէս թողնել ու փախնել, հրէշը պեզասին նստելով կարող էր սարի լանջում նրան հասնել և կտոր-կտոր անել: Ատրոն ճարահատ ստիպւած էր լռելու և սպասելու պատեհ առթի հասնելուն:

Երբ ուտելիքը Աշկատարից ստացաւ ու իջաւ արտ, խորհրդաւոր ձայնով ընկերներին ասաց.

— Տղերք, հրէշը կնոջը խօսք տւեց, որ աշնանը մեզ մորթէ, դհալ պատրաստէ, ձմեռը ախորժակով ուտելու համար:

Այս բօթը սարսափեցրեց Արշէնին ու Աշոտին, որոնք դառնացած էին իրենց անընդհատ և սոսկալի տանջանքից, մանաւանդ Աշկատարի դաժան պահանջներից, ուստի վճռեցին թողնել ու փախչել:

Անմիջապէս գութանն արձակեցին: Գործիքները հաւաքեցին, լծկաններին առաջ խառնեցին ու ճամբայ ընկան դէպի Դատրոնք: Այդ օրն Աշկատարն այնքան էր աշխատել, երեք հազար եզի կրած ցորենը տարել ամբարում դարսել էր, այնպէս էր յոգնել, որ ընկաւ, մեռելի պէս անզգայ քնեցաւ և քսանը չորս ժամ չըզարթեց: Մինչ այդ կտրիճները իրենց իւրացրած եզներով ու գործիքներով հասան Դատրոնք, ներկայացան իշխանին, նւէր տւին քառասուն եզ, խոստովանեցան իրենց գլխից անցած արկածը, խնդրեցին, որ տանուտէրը իրենց պաշպանէ, խոստանալով որ կարևոր դէպքում իրենք էլ կարող են օգնել երկրի տիրոջը: Տանուտէրն ստացաւ եզները, որոնք զոհեց երկրի ծուլի մեհեանին և ուխտեց պաշտպանել իր ուժի պատած չափով դեռահաս կտրիճներին:

Նրբ երրորդ առաւօտ սթափւեց Աշկատարը, իր հայեացքը բարձրացրեց դէպի երկինք, զննեց օդապատկերները (mirage) որտեղ հայելու նման անդրադարձել էին երկրում կատարւածները, խիստ ապշեց, երբ համոզւեց որ արտի հերկը կիսատ էին թողել և հեռացել մարդու զաւակները: Անմիջապէս նա հեծաւ պեզասը, իջաւ դաշտ և մնաց շարած. կտրիճները տարել էին ինչպէս ութսուն լուծ եզները, նոյնպէս էլ ռանչպարի բոլոր գործիքները: Աշկատարը շատ վեր վար ընկաւ, զննեց օդապատկերները իր գագաթի միակ աչքով և համոզւեց, որ եզներն ու գործիքները տարել էին այդ կարճ ու կտրիճ մարդու զաւակները, որոնց քայլերի հետքերը ուղղւած էին դէպի Դիատոնք:

Դէս ընկաւ, դէն ընկաւ, մի թշւառ մարդ գտաւ, նրան պատգամաւոր զրկեց Դիատոնքի տանուտէրի մօտ և ապսպրեց.

— Թէ իմ եզներն ու գործիքները ետ չես առնի ու չես վերադարձնի, ես քո դէմ կուի դուրս կը գամ: Եզներից քառասունը քեզ, միայն թէ բռնիր ու պատօրր այդ աւազակներին, վերադարձուր գործիքներս, որ հողերս երեսի վրայ չը մնան:

— Դիատոնքի տանուտէրը այդ պատգամաւորի քիթն ու ալանջը կտրեց, ետ ճամբեց պատւիրելով, որ գնա ասի այդ Աշկատար հրէշին, թէ ինքը թողնի ու հեռանայ երկրի սահմաններից ու Սիփանի լանջերից, ինչպէս որ եկել է, գրաւել նստել, թէ չէ վախճանը հասել է, նրան տնով տեղով ծովը թափել կըտամ:

Այս խիստ պատասխանն ստանալու պէս Աշկատարը գնաց մտաւ Դիատոնքի սահմանները, ջարդեց ու կոտորեց շատ մարդ, աւերեց ու փչացուց արտ ու այգի և լուր ուղարկեց տանուտէրին, թէ շարունակ պիտի կոտորէ, մինչև իր գերանդին, մանգաղը, փոցխն ու մուրճը սալի-սրոցի հետ վերադարձնելը: Փողովուրդն եկաւ Տանուտիրով մօտ գանգատ, խնդրեց որ կամ ետ դարձնէ ռանչպարի գործիքները այդ հրէշին, կամ նրա դէմ կռիւ դուրս գայ:

— Գնացէք, կուեցէք սպանեցէք այդ հրէշին, գոռաց տանուտէրը իր վէզիւրներին, թէ չէ ձեզ բոլորիդ գլխատել կը տամ և ձեր պաշտօնը արժանաւորներին կը յանձնեմ:

— Քանի որ թալիսմած սուրը Աշկատարի ձեռքն է, զի կարող է նրա դէմ կուրս դուրս գալ, պատասխանեցին վէզիւրները:

— Ո՞վ որ թալիսմած սուրը ինձ բերէ, ասաց տանուտէրը յուզւած, ես նրան կը տամ իմ աղջիկ Յիւրուշանին:

Աւարդ

(Կը շարունակւի)

ՁՄԵՌ ԶԷ՝ ՍԱ, ԱՅԼ—ԳԱՐՈՒՆ.

Հայոց Աւխարհիկ
Դարձնող և հասել.
Ղ. Ալիշան.

Ձմեռը իր սպիտակ սառն վերարկուն է քաշել մեր աշխարհի վրայ. ձիւնի հաստ սաւանը ցուրտ է և մահաշունչ. բուքն ու բորանը չորս կողմն է պատել, թանձր ամպերը արևի լոյսն են փակել: Օ՛, ինչ դաժան է մեր հայրենիքի ձմեռը. նա վերջ կունենա՞յ...

Մերկ, քաղցած, դողդոջ, անվերջ շարքերով նրանք գալիս են դէպի մեզ իրանց դժոխք երկրից. ինչպէս չար անգղից փախչող աղաւնիք: Անտէր են ձգել ափսոսեղ տունուտեղ, չքնաղ հայրենիք, թանկագին շիրիմներ, վանք ու մենաստան, յանձնած այդ բոլորը վայրագ թշնամուն. իրանք յուսահատ, բոբիկ, արնաքամ, փախչում են միայն կեանքը փրկելու... Եւ գալիս են նրանք ձիւնը ճեղքելով, բուք ու բորանից սառած ձեռքերով, ողբ ու շիււանով, արիւն արցունքով. նրանց տառապանքն էլ վերջ կունենա՞յ...

Բայց ո՞չ, ձմեռ չէ սա, այլ—գարուն. մի նախշուն, գարուն, որ մեզ բացել է երկար դարերի ձմեռից յետոյ: Դուք չէ՞ք հաւատում. տեսէք ինչպէս գունդագունդ ուրախ ճուղողով դէպի մեզ են գալիս գարնան կարապետ—սիրուն թռչնիկները—ծիծեռնակները, սարեակները, սոխակները... Գալիս են հեռու հիւսիսի Նեայի սառցապատ ափերից, Անդրկասպեան երկրից. մեր աշխարհի ամեն կողմից... Մեր աշխարհի գարնան աւետաբերն են նրանք—կամաւոր հայ քաջերը—որոնք շտապում են իրանց ձեռքով դժբաղդ հայրենիքի սուրբ ազատութեան ուղին հարթելու. գալիս են նրա մահաշունչ ձմռան արհաւիրքը հալածելու, նրա նոր ազատ կեանքի գարունը բանալու...

Եւ ահա հեռու չէ այլ. ևս այդ գարունը, տես ինչպէս վառ շողշողում են բացւած վարդերը: Ձիւնապատ հայրենիքը զարդարւել է նրանց սուրբ արեան կարմիր վարդերով. նրա գարունը արդէն բացւել է...

Օ՛, ո՞չ, ձմեռ չէ սա, այլ—գարուն. ազատութեան նախշուն գարուն...
Լէօնիդ

Ա Յ Ր Ա Ր Ա Տ

Վեհ որորան Այրարատ,
Դրախտավայր Այրարատ,
Երկրի կենտրոն Այրարատ,
Եզակի վայր Այրարատ:

Հայ աշխարհի յենարան,
Հայ Ազգի հիմք անսասան,
Լոյս հաւատի ծնարան,
Հայոց գրի վարժարան:

Ազատ Մասիս թագուհին,
Զքնադապերճ գեղուհին՝
Յար սփռումէ հովանին՝
Իւր ընդարձակ սահմանին:

Քառազագաթ Արագած,
Զրաբաշխ լեռն սիգապանծ,
Բիւր ակներով վարարած՝
Ոռգումէ հողն օրհնած:

Բաբախումէ քո սրտում
Էջմիածինն աննկուն,
Եւ ակնդէտ յար արթուն՝
Հայ ազգին է բաջ հովում:

Մշտամոռնչ Քասախի՝
Վիմազանգւած քարափի
Սուրբ Մեսրոպայ դիր շիրմի՝
Լոյս է սփռում բոլոր-դի:

Ծառազարդար մեծ Կարբի,
Պատմական գիւղ Կողբ, Փարբի,

Եզնիկ, Դազար գրիչների՝
Բնավայրեր խնկելի:

Օշական և Սշտարակ՝
Ակնայեռ ընտիր շողակ,
Հայ սրտերի դիւթիչ հմայք,
Հայ աշխարհի փայլ մանեակ:

Լուրջ և վսեմ Հրազդան,
Բուն հայրենի գետ սահան,
Դու դայեակ ես աննման,
Հայաստանի վիպասան:

Գորովագուլթ Մայր Արաքս,
Շահաստան ես դու անմաքս,
Դու մեղմում ես իմ տանջանքս
Յաւդ հանում չես արտաքս:

Քրիստոսապսակ այս աշխարհ,
Խաչով, վանքով իւր հազար՝
Է մի հանգէս լուսավառ:
Հայկեան Ազգի փրկարար:

Սուրբ Խոր Վիրապ ճգնարան,
Լուսաւորչի ժանդ գնդան,
Այժմ չքնաղ մենաստան,
Բիւր ուխտւորի հանգրուան:

Յաննա վանքն կիսաւեր,
Գեղանի է խելքից վեր,
Ունի խոցեր կարեւեր,
Ճարտարութեան է պատկեր:

Մուղնի վանքն հաստաբետ,
Վէս, ամրակուռ վիմագետ,
Հզօր և վեհ և համետ,
Իւր ուխտն անոյշ, բաղցրա-
հեշտ:

Սաղմոսավանք հրաշակերտ,
Հայ դպրութեան դաստակերտ
Ունէր հազար աշակերտ,
Կրօնի հզօր էր նա բերդ:

Գեղ հովասունն Բիւրական՝
Հայրապետի օթարան,
Հանգստավայր ամարան,
Ուր կայ շքեղ վեհարան:

Այրարատեան դաշտավայր՝
Յոյժ արգաւանդ, պերճդալար,
Ճոխ այգեստան, արտավար,
Պճնուած բերքով անհամար:

Սաղարթախիտ գիւղերով,
Լի հարազատ հայերով,
Քեզ յիշում են պարծանքով՝
Պանդուխտ Հայեր կարօտով:

Այրարատի Հայ աղջիկ,
Դու երկնային եկեօրիկ,
Գովքիդ համար բառեր չիք,
Քեզ պիտ, երգել մեղեդիք:

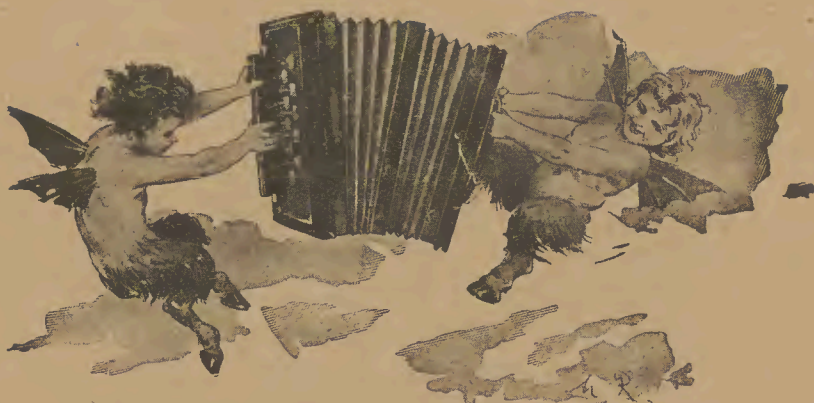
Որդան կարմիր քո շրթունք,
Անոյշ, ծաւի բո աչկունք,
Դիւթիչ, ագնիւ, դաշն ունք,
Այտեր ծիրան, հեր ծաղկունք:

Մանուշակի հեզութիւն,
Ջինջ շուշանի սրբութիւն,
Ունիս անչափ բարութիւն,
Խնկի նման ես բուրում:

Ջերմ հրաւէր սրտագին
Առ յոյս մեր Հայ մանկտին,
Այրարատին կաթոգին՝
Այցի ելէք խմբովին:

Շնորհ կ'ստանաք, օրհնու-
թիւն,
Հայ ազգային կրթութիւն,
Եւ ցնծութիւն անպատում
Կեռայ, գեռայ ձեր սրտում:

Ն. Վ. Տ. Ա.

Մ ա ն կ ա կ ա ն Ա շ խ ա ր ի ն

VII թարի

պատկերազարդ գլարք ամսաթերթ
1915 թ. Յունուար

թարի VII

Հրատարակուով է մ'ասնակցութեամբ Աղբիւրի աշխատակից-
ների եւ ժրաջան մեր բաժանորդ աշակերտուհիների ու
աշակերտների:

ՆԱՄԱԿԴԻՐՔԻՑ

Շնորհաւոր նոր տարի ձեզ,
ընկերներ: Դրում եմ դիրքից,
ինչպէս տեսնում էք: Հաւա-
տացէք, ընկերներ, որ համա-
րեա ամբողջ շաբաթ անասելի
սառնամանիքին, առանց քնե-
լու, ուտելու կուում էինք
թշնամու հետ: Եւ փառք Աս-
տուծոյ, խորտակեցինք թըշ-
նամուն: Փախաւ, էն էլ այն-
պէս փախաւ մեր սահմաննե-
րից, որ էլ հետքը չը մնաց:

Այո, ընկերներ, մեծ յաղ-
թութիւն տարանք մենք:
Բայց... բայց թշնամին սահ-
մանի վրայ հայաբնակ գիւ-
ղերը ոտնատակ տալով, փախ-
ցրեց տանեակ հազար ծերու-
նի ու մանուկներ, հարս և աղ-
ջիկ: Սրանք բոլորը մնացել են
մերկ, անտուն, անտէր: Ի սէր
Աստուծոյ աճապարեցէք, շու-
տափոյտ օգնութիւն հասցը-
նելու: Թողէք Նոր Տարին ու
տօնածառը: Լսում էք, անյա-
պաղ օգնութիւն մեր թշուտ
փախստականներին: Արտակ

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ջ Մ

Խաղի տեղը — հրապարակ,
դաշտ կամ ընդարձակ հայեաթ:

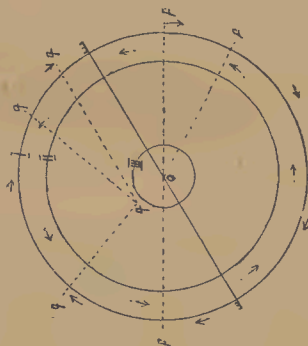
Խաղացողների թիւը — 8-ից
նչ պակաս՝ մինչև 20 հոգի. սրանց
թւից է կախւած շրջանների մե-
ծութիւնը:

Հասակը — այս խաղը հաւա-
սարապէս օգտակար և զարճալի
է թէ երեխաներին և թէ պատա-
նիկներին. միայն անհրաժեշտ է,
որ ա. խաղացողները մօտաւորա-
պէս հասակակիցներ լինեն և բ.
խաղացողները առնւազն 10 տա-
րեկան լինեն, որից փոքրերը
դժւարութեամբ կարող են հետե-
ւել խաղի մէջ յիշւած բոլոր օ-
էնքներին.

Անհրաժեշտ պարագաներ —
հարկաւոր է ունենալ երկու ձող,
որոնց կապած լինեն տարբեր
գոյների շորեր. սրանք ծառայում
են իբրև դրօշակներ խաղացող
երկու կողմերի համար: Խաղա-
ցողները կարող են կրել կրծքերի
վրայ երկու տարբեր գոյների
(աւելի լաւ է դրօշակների գոյնե-
րին համապատասխան) ժապա-
ւէններ, որպէսզի հեշտ լինի իւ-
րաքանչիւրին՝ որոշել իր կողմի
ընկերներին: Սրանից յետոյ գծում
են մի շրջան, որի տրամագիծը
հաւասար կը լինի խաղացողների
կէս-թւին հաւասար քայլերի:
Օրինակ, եթադրելով որ խա-

դուռն են 14 հոգի, վերցնենք դրանց համեմատ մի շրջան. Մեծ I շրջանի ա. ա. տրամագիծը հաւասար է $14:2=7$ քայլի: Մեծ շրջանի մէջ գտնւում է մի ուրիշը, քիչ փոքր II, այնպէս որ I և II շրջանների մէջ գոյացած տարածութեան միջով, կարողանայ, առանց գծերը ջնջելու, վազել մի մարդ. սրանից յետոյ նոյն օ կենդրոնից քաշում են մի փոքր շրջան III, գերիների համար: Շրջաններից քիչ հեռու մի կողմում գտնւում է խորհրդարանը, միւս կողմում հիւանդանոցը: Այս

Խորհրդարան

Հիւանդանոց

բոլոր յարմարութիւնները ստեղծելուց յետոյ, սկսւում է խաղը:

Խաղի բնթացքը. — Պաղատող 14 հոգին վիճակով բաժանւում են 2 խմբի, եօթ-եօթ հոգի. ամեն մի խումբ ընտրում է աւելի ճարպիկներից մի հրամանատար: Սրանից յետոյ վիճակով, կամ փոխադարձ համաձայնութեամբ, մի խումբը մնում է շրջանում (Ա. խումբ) իսկ միւսը հեռանում է (Բ. խումբ) պատրաստւելու և յարձակւելու: Մնա-

ցող խումբը դասաւորւում է I և II շրջանների մէջ հաւասար հեռաւորութեամբ իրարից և մի ուղղութեամբ, ինչպէս ցոյց են տալիս սլաքները. ուրեմն ներսի 7 կէտերում մենք ունինք եօթը պահապաններ, որոնք սկսում են կամաց շարժւել, միշտ աշխատելով իրարից հաւասար հեռաւորութիւն պահել. սրանք իրենց դրօշակը խփում են օ կենդրոնում: Բ. խումբը այս ժամանակ արդէն հեռացած է լինում խորհրդարան. սրանց հրամանատարը Ա. խմբից ծածուկ բոլոր իր անդամներին նշանակում է պայմանական—աւելի լաւ է համահեռ առարկաների միանման անուններ, օրինակ՝ կենդանիների, թռչունների, ծաղիկների կամ ազգերի անուններ: Սրանից յետոյ Բ. խումբը գալիս է և դասաւորւում շրջաններից դուրս, միայն հակառակ ուղղութեամբ վազելու համար (որ ցոյց է տրւած նկարում դրսի սլաքներով): Սրանց այնքան էլ պարտադիր չէ հաւասար հեռաւորութեամբ վազել. եթէ Ա. խումբը պահում է այս օրէնքը, Բ. խումբը ինքնըստինքեան այդպէս կը շարժւի: Սրանց դրօշակը կրում է մինչև վերջ հրամանատարը: Բ. հրամանատարը տալիս է ազդանշան, որից յետոյ սկսւում է պատերազմը: Բ. խմբի անդամները այնպէս են աշխատում շարժւել շրջաններից դուրս, որ չը լինի Ա. խմբի անդամները իրենց ճանապարհից հասնեն և ձեռքով խփեն. ում որ այսպէս խփեն, նա պարտաւոր է իսկոյն

անցնել գերիներէ տեղը— III շըր-
ջանի մէջ՝ Վազեկու ժամանակ
յանկարծ Բ. հրամանատարը
բարձր ձայնով կանչում է իր
անդամներէ մէկի պայմանական
անունը. վերջինս, առանց երկար
ուշացնելու, պարտաւոր է ան-
ցնել երեք շրջանների միջից օ
կենդրօնով, օր. բը գծերի այս
կամ այն ուղղութեամբ, միայն
աշխատում է աջակէս անցնել,
որ չը լինի թէ Ա. խմբի անդամ-
ներից պատահածը կարողանայ
ձեռքով խփել. այսպիսի դէպքում
փախչողը իսկոյն անցնում է գե-
րիների շարքը: Իսկ եթէ Բ. խմբ-
ի անդամներից մէկը կարողացաւ
առանց զարկելու անցնել շրջան-
ներից, այդ դէպքում Ա. խմբա-
պետը, իբրեւ վարձատրութիւն
սրան, իր անդամներից մէկին
ուղարկում է հիւանդանոց, իբրեւ
մեռած: Յետոյ Բ. հրամանատա-
րը կանչում է մի ուրիշին, որը
վարւում է առաջինի պէս, այս-
պէս երրորդը, չորրորդը. միայն
մի նոր յարձակող աշխատում է
յարմար դէպքում ազատել և իր
գերի-ընկերներին, եթէ այդպի-
սիները կան ներսում: Բաւական
է սրա համար անցնելիս ձեռքով
թեթեւ խփել ընկերին, որ վերջի-
նըս արձակւած հաշիւ: Եթէ ազա-
տողը ինքը շրջանից անվտանգ
դուրս եկաւ, հետեւապէս ազա-
տւած է և գերի-ընկածները, թէ-
կուզ վերջինիս խփած էլ լինին.
իսկ երբ այս հերոսը ինքը զար-
նւեց Ա. խմբից, այն ժամանակ
փրկւածի դրութիւնը կախած է
իր վարմունքից. եթէ չէ զարկ-
ւել—ազատ է. իսկ եթէ ընդհարւել

է, ուրեմն իր նոր-ընկերի հետ
դարձեալ մտնում է գերիների
բաժինը: Երբեմն, յարմար մօ-
մենտ գտնելով, հրամանատարը
(Բ.) ցանկանում է ինքը յար-
ձակւել. դրա համար նա տալիս
է մի սուտ անուն, որպէսզի Ա.
խմբի ուշադրութիւնը հեռացնի
իրենից և բաց տարածութիւննե-
րից (ինչպէս եւ ըստ իր ընկեր-
ների), աշխատում է ձողալրել.
եթէ սա զարկւեց, իրաւունք ու-
նի իր փախարէն իբրեւ գերի ու-
ղարկել ներսի ցանկացած անդա-
մին. եթէ անվտանգ է անցնում,
Ա. հրամանատարը վարւում է
վերեւ յիշածի պէս. ուղարկում է
իր անդամներից մէկին հիւան-
դանոց: Այսպէս շարունակւում է
խաղը, մինչև մի կողմի խաղա-
ցողներից մնում է միմիայն հրա-
մանատարը. Ա. խմբի անդամնե-
րը վերջանում են մեռնելով, իսկ
Բ. խմբի անդամները գերի ընկ-
նելով. եթէ Բ. խումբն է պարտ-
ւել, գերերը փոխւում են. Ա.
խումբը դուրս է գալիս, տանե-
լով իր դրօշակը, իսկ Բ. խումբը
ներս է անցնում. հակառակ դէպ-
քում, խաղացող բանակների
մէջ մնում է նախկին յարաբե-
րութիւնը:

Դժգոհութիւնների տեղիք չը
տալու և խաղի կանոնաւոր ըն-
թացքի համար, հարկանւոր է ան-
պայման իրազործել հետեւեալ
օրէնքները:

Ներսի բացակը. Ոչ մի դէպ-
քում խաղացողները չպէտք է
դուրս գան I և II շրջանների մի-
ջի տարածութիւնից—դրսի բա-

նակի անդամներին խփելու նպատակով:

2) Որպէսզի թոյլ չըտան դրսի խմբի անդամներին յաղթութեամբ անցնել իրենց բանակի միջից, պէտք է աշխատեն միշտ հաւասար հեռաւորութեամբ վազել, որ հնարաւոր լինի ամեն մի կէտում պաշտպանել:

Դրսի բանակը. 1) Ոչ մի անգամ իրաւունք չունի ինքնակամ, առանց հրամանատարի կանչելուն, կամ ուրիշի փոխարէն, յարձակել:

2) Թէ հրամանատարը և թէ իւրաքանչիւր անդամ պարտաւոր են յիշել որոշուած պայման. անունները.

3) Եթէ անդամներից մէկը, հրամանատարի հրաւերով, փորձել է անցնել շրջաններից, սակայն չընդհարւելու համար կենդրոնին չը հասած նորից յետ է դարձել (օր. գգ. գծերի ալ և

ալ ուղղութեամբ) առանց դարձնելու, սա աղատ է, նսկայն և իրաւունք չունի վարձատրութիւն պահանջելու:

4) Երբ մէկը, գերութիւնից ազատւելով, դուրս է գալիս, կամ, ինչպէս վերևում է յիշուած անյաջող յարձակումից ազատւում է, պարտաւոր է զալ իր հրամանատարի մօտ՝ նոր անուն ստանալու—քանի որ երկու դէպքում էլ իր հին անունը պարզւում է հակառակորդներին:

Բոլոր խաղացողները. պարտաւոր են հպատակւել հրամանատարների կարգադրութեան.

Հրամանատարները երբ իրենց փոխարէն ուղղում են մէկին մեռած կամ գերի նշանակել, պէտք է ղեկավարւեն նրանով, որ ընտրեն կամ թոյլերին, կամ շատ յոգնածներին:

Մար. Դ.-եան

Дозволено Воен. Цензурою

Тифлисъ, Типографія Н. Г. Аганьянцъ Полиц. 7.

Ջ Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Բ

ԲԱՌԱԽԱՂ.

1) Ա.Ուաջ. ՇՈՂԷԻ

- Նսառ
- Եսրակ
- Աճճի
- Ա.սւաթիկ
- Թամ
- Ա.սրակ

Լըացնել այս բառերի սկզբ-
բի տառերը այնպէս, որ վե-
րեից ներքե կարդալիս, ըս-
տացւի մի հայ գրողի կեղծ-
անուն:

2) Ա.Ուաջ. Զարեաց-կարկաշի

Մատանին ունի թանկ ակ,
Մեր բակում կայ սայլի ակ,
Եղբորս անունն է Ազատ,
Թողունն էլ է միշտ ազատ,
Պապս ունի երեք թոռ,
Չկնորսն առաւ մի նոր թոռ.

3) Ա.Ուաջ. Բագուկի

Մի բառ եմ երկվանկանի
Իմ առաջինն է մի ազգութիւն:
Իսկ երկրորդը շատութիւն:
Իսկ երկուսը միասին երբ գտնես
Քեզ անշուշտ, մէջը կը տեսնես:

ՏԱՌԱԽԱՂ.

4) Ա.Ուաջ. «Բագուկ»-ի.

Այս ձայնաւոր-
ները, չըշար-
ժէք տեղերից,
միայն բաց թո-
ղած տեղերը ա-
ւելացրէք տա-
ռեր, որ վերեից
ներքե կարդա-
լիս ստացւեն. I. Մի քաղաք. II.

աղջկայ անուն III. կահ-կարա-
սիք. IV. Որպիտութիւն. V. Մի
պաշտօնեայ:

1	2	3	4	5
ա	ա	ա	ա	ա
ա	ա	ա	ա	ա
ա	ա	ա	ա	ա

ԲԱՑԻԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ 1915 թ.

ԱՂԲԻԻՐԻ ԵՒ ՏԱՐԱԶԻ

ԱՂԲԻԻՐԸ 1915 թ. մըտ- **33** րդ տարեշրջանը, իսկ հայ միակ նուժ է իր գոյութեան **26** րդ տարին:

ԱՂԲԻԻՐԻ տարեկան բաժանորդագինը 3 ռ., ՆՈՅՆԸ դրպ-
րոցական առա- **ՄԷԿ Ր.**
կերտների համար

ԱՂԲԻԻՐ-ՏԱՐԱԶ միևնույն հասցեով ստացող բաժանորդի համար տարին 10 ռ, ՆՈՅՆԸ դրպրոցական առախերտների համար 5 ռ. ԲՈԼՈՐ ՅԱԻԵԼԻԱԾՆԵՐՈՎ, հրատալ, և արմանախ ՆՆ-ով:

ՏԱՐԱԶԻ XXV-ամեակը լրանալու պատ- **ՏԱՐԱԶԻ**
ճառով նոր տարալ յունեարի

արմանախի հատալաճառը արժենալու է **3 ռ.**

Նոր տարալ ՏԱՐԱԶԻ Ն-ի հետ ուղարկելու է բաժա-
նորդներին նւէր պաի հասաճալան ՊԱՏԵՐԱԶԱՐԻ ՏԱՆՏԱԿ
ՕՐԱՅՈՅՅ, որի հատալաճառը արժէ մէկ ռ.

Ուշ՝ նոր տարալ ՆՆ-ը լոյս տեսնելուց յետոյ, բաժանոր-
դագրւողները կարող են գրկւել նոր տարալ ԱՂԲԻԻՐ-ՏԱՐԱԶԻ
ՆՆ-ի հետ արդէն ուղարկաճ պրէմիաներից:

Հասցէն՝ Тифлис, Редакция «АГБЮР-ТАРАЗ». Tiflis, Direction
«AGBÜR-TARAZ».

ԽՄԲԱԳԻՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ՝ Տիգրան Նազարեան